

Є слова – синоніми, наприклад: адвокат – захисник, оборонець; дефект – вада, недолік; ринок – базар, що різняться за сферою використання, а є такі, що виявляють повний збіг у значенні, як-от: правознавство – юриспруденція, юрист – правник, громадянство – підданство, століття – сторіччя.

Для студентів економічних спеціальностей характерне сплутування таких понять як : нестача – недостача, виручка – виторг, ємність – місткість, лишок – надлишок, доход – прибуток, оборот – обіг, становить – складає, видатки чи витрати, кошти – засоби – гроші. Труднощі виникають особливо при перекладі з російської мови.

Візьмемо слово «средства», що має три відповідники в українській мові. При перекладі термінологічних сполук з цим словом треба звертатися до російсько-українського, тлумачного та економічного словників. Тому вкладник средств – вкладник коштів, денежные средства – кошти, привлеченные средства – залучені кошти, заниматель денежных средств – позичальник грошей, а средства производства – засоби виробництва. Порівняймо термінологічні сполуки зі словом «расходы»: статья расходов – стаття витрат і списать на расход – списати на видаток.

Таким чином, отримані навички роботи із словниками та довідниками необхідні студентам при вивченні блоку спеціальних дисциплін, у процесі якого відбувається одночасна апробація професійних можливостей майбутніх фахівців, у процесі практики, під час виконання курсового та дипломного проєктів. Підведенням підсумків професійної підготовки майбутніх спеціалістів є захист дипломної (випускної кваліфікаційної) роботи або здача державного атестаційного іспиту, що передбачають широке використання фахової термінології.

Посилання:

1. Гуржій А. М., Орлова І. В., Шут М. І., Самсонов В. В. Засоби навчання загальноосвітніх навчальних закладів (теоретико-методологічні основи): Навч. посібник. – К.: НМЦ засобів навчання, 2001. – 95 с.
2. Купрейчик І. В. Модель професійної компетентності майбутнього спеціаліста в умовах нової економіки. – Управління розвитком: Міжнародна науково-практична конференція. – Х., 2007. – С. 169-170.
3. Освітні технології: Навч.-метод. Посібник / За ред. О. М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2004. – 256 с.

Ватченко Л. Г. (Дніпропетровськ)

Особливості нормування освіти в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу

Визначення змісту освіти завжди було і залишається одним з головних питань (яке має багато різких проявів) побудови систем підготовки фахівців у вищих навчальних закладах освіти. До таких питань належать визначення базової і варіативної складових змісту навчання, раціональне співвідношення

між ними, зміни в них в залежності від змін зовнішніх та внутрішніх умов, врахування регіональних особливостей, розвитку прикладної галузі знань тощо.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні способу раціонального формування змісту освітньо-професійних програм підготовки фахівців.

Відомо, що зміст освіти відображається у системі стандартів освіти різного рівня, які мають (і повинні бути) певною мірою консервативний характер (оскільки фіксують уявлення і вимоги минулого часу). Базова (більш консервативна) частина, як правило, є нормативною (обов'язковою), а варіативна частина враховує певні особливості підготовки. Зміни стандартів освіти є дуже складною, тривалою і болісною процедурою (не завжди з однозначним позитивним результатом), але час від часу зміни необхідні.

Йдеться, перш за все, про найбільш наукомісткі напрями підготовки, що стрімко розвиваються. Для цих напрямів навчальна програма підготовки фахівців має своєчасно реагувати на зміни, що відбуваються. Таке реагування відбувається шляхом перегляду змісту існуючих розділів або введення нових відповідних розділів у ту чи іншу навчальну дисципліну. Сама ж дисципліна, що зазнає змін, визначається, зазвичай, цілком довільно. Найчастіше, це одна з дисциплін професійно-практичного циклу, яку викладає педагогічний працівник, чий науковий інтерес вимагають засвоєння певних новітніх технологій. Відтак, у різних навчальних закладах однорідний навчальний матеріал опиняється в різних навчальних дисциплінах. Тут не було б нічого страшного, якби не вимоги галузевих освітніх стандартів, які передбачають для кожної нормативної дисципліни обов'язковий перелік змістових модулів.

Методика ж, за якою в освітньо-професійні програми (ОПП) визначається перелік нормативних навчальних дисциплін, робить будь-який кінцевий варіант стандарту незадовільним для більшості випускових кафедр. Мається на увазі, що, яким би чином навчальний матеріал не був згрупованим у дисципліні професійного циклу, випускові кафедри все одно будуть змушені переколювати налагоджену систему викладання: перекидати розділи з однієї дисципліни до іншої, залучати до викладання однієї дисципліни кількох лекторів, вкотре переробляти робочі програми дисциплін тощо. І, що важливо, подібна ситуація виникатиме кожного разу, як зазнаватиме змін зміст навчання, а він, з огляду на особливості розвитку сучасних наукомістких технологій, буде зазнавати їх регулярно.

Чи існує прийнятний вихід із зазначеної ситуації? На щастя, так. Він цілком природно виходить за умов кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМС ОНП), впровадження якої у вищу освіту України визнано сьогодні одним з першочергових заходів на шляху до загальноєвропейського освітнього простору.

Суть пропозиції полягає у переході від унормування навчальних дисциплін до унормування навчальних модулів. Навчальний модуль будемо розглядати як складову частину (розділ) дисципліни, засвоєння якої вимагає від студента виконання визначених програмою видів роботи (аудиторної, самостійної тощо) певного обсягу. За таких умов у навчальній програмі мають бути присутніми як нормативні, так і вибіркові навчальні модулі, угруповання

яких в окремі навчальні дисципліни здійснюватиметься навчальним закладом самостійно з огляду на існуючу доцільність.

Для визначення кількості та змісту навчальних модулів є прямий сенс в уніфікації їхнього обсягу. Тут стає на користь визначений МОНУ обсяг одного кредиту ECTS (36 акад. годин), оскільки трудомісткість дисциплін, що будуть формуватися з окремих навчальних модулів, відповідно до вимог ECTS має становити цілу кількість кредитів. Відтак, загальна кількість навчальних модулів у програмі підготовки бакалавра становитиме 240. При цьому слід взяти до уваги, що орієнтовна кількість аудиторних занять, що припадатиме на кожний навчальний модуль, має становити 16-18 академічних годин. Унормуванню в ОПП підлягатимуть не більше 50 навчальних модулів. Якщо ж варіативна складова навчальної програми буде більшою за 48 кредитів ECTS, кількість нормативних модулів зазнає відповідного зменшення.

Зважаючи на малу кількість нормативних навчальних модулів, можна очікувати, що процедура їхнього розгляду та ухвалення буде достатньо швидкою і не викличе суперечок між фахівцями. Тим більше, що у кожного навчального закладу, чні пропозиції щодо віднесення певних навчальних модулів до нормативних не будуть прийняті, завжди залишається можливість внесення їх до свого навчального плану як вибіркового.

Таким чином, використання модульного принципу уніфікації змісту освіти зменшить певні проблеми, які виникали у освітан на етапі формування або вдосконалення освітньо-професійних програм підготовки фахівців.